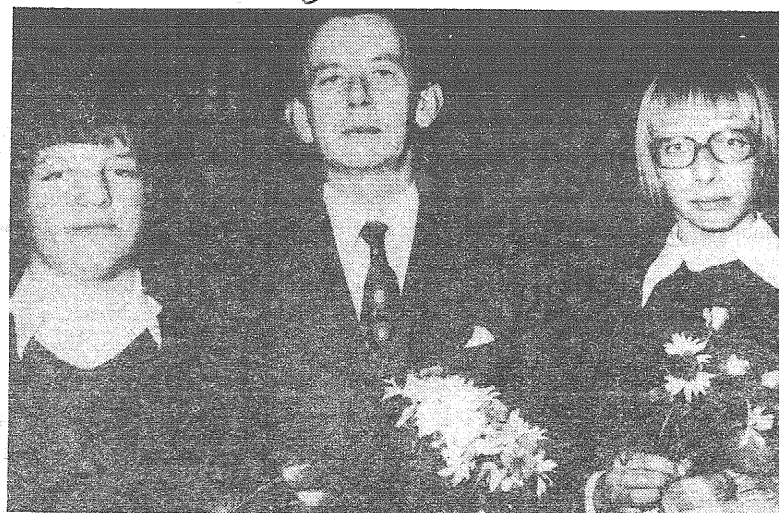

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 18. juunil 1975
Nr. 45 (4035)

17. aastakäik

Göteborgi Eesti Alghkooli juhataja Eero Tarjus kahe parima lõpetajaga: Vasakul Lennart Sandström, paremal Urmas Allan Milder. (Foto Kopler).

Peaminister Palme:

Balti Instituut peaks laiendama kontakte oma balti kodumaadega

Balti Instituudi kolmas konverents avati reedel Stokholmis peaminister Olof Palme poolt. Oma veerandtunnises ettekandes ütles ta, et tema arvates on Balti Instituudil kaks tähtsat ülesannet. Esiteks stimuleerida ja

arendada balti vähemuste kultuurilist elu Rootsis. Teiseks, laiendada kontakte teaduslike ja kultuursete institutsioonidega balti kodumaades. Enne peaministri sõnavõttu tervitas kohalolijaid instituudi esimees Bruno Kalnins.

Peaminister Palme ütles kokkuvõttes:

Olen rõõmus, et võin tervitada nii palju osavõtjaid kolmandale balti teaduslikele konverentsile Rootsis. Olen tähele pannud, et pooled osavõtjad ei ole ise Baltikumist pärit ja et osavõtjaid tuleb nii kaugelt kui Jaapanist ja Austraaliast. See näitab elavat huvi balti küsimuste vastu ka nende uurijate hulgas, kes ise eide isiklikult seotud Eestiga, Lätiga või Leeduga.

Täna on peaaegu viie-aasta juubel Balti instituudile Rootsis. Minu arvates on Balti Instituudil kaks tähtsat ülesannet. Esiteks, töötada selleks, et balti vähemuste kultuuriline elu Rootsis stimuleeritaks ja arendataks. On vajalik alles hoida oma keeleline ja kultuuriline identsus, mitte ainult baltikumist tulnute endi pärast, vaid ka rootsi kultuuri rikastamiseks.

Balti päritoluga isikud on mitmel ühiskonna alal juba andnud tähtsaid lisandeid rootsi teadusele ja kultuurile. Olen veendunud, et nad teevad seda ka tulevikus. Teiseks, laiendada kontakte teaduslike ja kultuurialaste institutsioonidega balti kodumaadel, seda põhjendab ajalooline traditsioon, geograafiline lähedus ja kultuuriline tagapõhi.

Kultuuri vahendamises kasvab mitmekülsus, tolerantsus ja arusaamine rahvaste vahel, hoolimata poliitilistest, ökonomilistest ja usulistest olukordadest.

Sellel tagapõhjal tahan näha seda ökonomilist toetust mida rootsi ühiskond an-

nab Balti Instituudile ja Balti Arhivile.

30–40 aastat tagasi tulid kümned tuhanded baltlased lühikese aja jooksul Rootsi. Tagantjärele võime konstateerida, et sel maal kuhu nad tulid puudusid kogemused sisserändajatest. Teatavil viisil pidid baltlased õpetama

rootslasi et peab olema mingi sisserännupoliitika. Suurel määral on need ka baltlased, kes oma tugeva kokkuhõluga ja hea organiseerimisega õpetasid meile et peab olema mingi vähemuspoliitika. Need kogemused olid tähtsad kui me aastail 1944–1970 võtsime vastu 650 000 sisserändajat.

Riigipäeva poolt kevadel vastu võetud sisserännu-poliitika lähtub kolmest sihist: üheõiguslus, valikuvabadus ja koostöö. See uus sisserännu-nute-poliitika millega me nüüd alustame ei tähenda loomulikult mitte, et me korraga, suudame teostada neid sihte. See võtab kaua aega, ja

läheb palju maksma. Aga me kavatseme järjekindlalt ja samm-sammult töötada selles sihis.

Konkreetsete asjadena mis viiakse läbi lähtudes kevadest riigipäevatsusest tahan eriti rõhutada kolme asja: tugevam ja parem organisat- Järg lk. 7

Peaminister Olof Palme kõnelemas kolmanda balti teadusliku konverentsi avamisel.

EPL

Kolmapäeval, 18. juunil 1975

Solidaarsus

Atlandiliidu äsjase tippkonverentsi lõpul Brüsselis avaldatud kommünikauses kinnitatakse liikmesriigide omavahelist solidaarsust sihiga, et Nõukogude Liit ilmutaks oma head tahet selleks, et Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi oleks võimalik edukalt lõpetada tuleval sügisel. Lääneliitlased loodavad eriti, et leitaks lahendus üle aasta Genfis toimunud läbirääkimistele inimete, ideede ja informatsiooni vabama liikumise küsimuses.

Teiseks rõhutatakse kommünike välispoliitilises osas et Berliini seisundi tagatistel on otsustav tähendus pingelangu-
sele Euroopas. Lääneriigid on
nimelt viimasel ajal võinud tä-
hele panna tundemärke, et N.
Liit katsub tasapisi Berliinile-
pingu määrustest mööda min-
na.

Kui Atlandiliidu liikmesriigid niiviisi välispoliitiliselt olid täiesti üksmeelsed, jättis nende omavaheline solidaarsus sise- poliitiliselt mõndagi soovida, nimelt liidu sõjaväehäse organi- satsiooni Nato seisukohast.

Kommünikees rõhutatakse
tega tingevdamise vajadust,
aga maimake valides mõdda
selliga seotud mitmesugust
rakutest. Siia kuuluvad prob-
leemid seoses olukorraga Por-
tugals. samuti kui tungituna
viimase aasta sündmuste
Nato kagutised. Vastavad lä-
biääkmised kujunesid tipp-
konverentsi hädavajalikeks
osadeks, kus USA president
Ford määgis liimanastva osa.

Teatavasti on Portugalis võimulehtinud pahempoolne valitsus algusest peale äratundumisku. Nato ringkondades küll võimalik trooja hobune, kuid peab hoidma eemal läänelised salajasematest keitsekavadest. Nato peasekretär Luns kõneles sellest avalikult juba mõni nädal tagasi. Nüüd tuli küsimus uuesti üles president Fordi kokkusaamisel Portugal peaministri Consalvaga, kes kinnitas, et Portugal tahab kindi pidada kõigist senistest rahvusvahelistest lepingutest ning järelkult jääda edasi ka Nato liikmesriikide hulka. Ent teatavasti on Consalves ise prokommunistliku meelusega ja heas vahekorras portugali kompartei juhi Chantaliga, kes varsti pärast riigipöört Portugalis ruttas Moskvasse sideme loomiseks vene kommunistliku parteiga. Antud taustal pidas president Ford

koos teiste lääneriikide juhtidega vajalikuks "oodata ja vaadata", kas areng Portugalis viib demokraatliku riigikorra loomiseni või mitte.

Ühenduses Portugali küsimusega tõstis president Ford üles Hispaania võimaliku kaasatõrjumise koostöödes NATOga. Sõjaväeliseist seiskukohanihtuna peab USA vajalikuks säilitada oma baase Hispaanias, aga vastutasuna sellele soovib hispaania valitsus lähemat ühendust läänliiduga. Ford arvab, et Hispaania on puha tunduvalt kaasa aidanud läänliidule sõjaväelisele julteoleku ja jatkab seda tänu bilateralisele kokkuleppele USAga. Mitmed lääneriikide esindajad Inglise valitsusjuht Wilsoniga eesotsas ei pooldanud, aga Hispaania otsest kaasatõrjumist tema diktatuurilise rezhimi pärast. President Ford nõustus küsimuse esialgkõikumisega. lubades katsuda leida ameerika baasilepingute pikendajad Hispaanias istikliku kokkusaamisele selle maa valitsusega Francoga.

Mis suutub läänelihtaste
kaukaegsesse määsena Nato
kagutiiva pärast, siis näib see
olevat hakanud vähenema At-
landiliidu tippkonverentsi järel.
President Ford sai mõtteid va-
hetada nii kreeka kui türki va-
litsusjuhtidega Brüsselis ning
kohe pärast seda said mõlemate
maade juhid isiklikult kokku.
esmakordselt pärast relvastat-
ud kokkupõrget Küprosel.
Tõenäoliselt on Karamanlis ja
Demirel teinud algust Kreeka
ja Türki suhete parandamisega
nii omavahel kui Nato liikmes-
riikidena. Lahendust töötat-
leida ka mõlemate maade
kaukaegne tül õiguste pärast.
Egeuse mere, kus tähtsat osa
mängivad õilelud. Lõppe-
lõpuks seisab küsimus veel ai-
nult selle, missugust hindu on
USA valmis maksma selleks, et
Kreekat tagasi tõmmata Nato
ridadesse.

Põhinitteelised peaks liitlaste koostöö NATO raamides olemas üsna lihtne. Majanduslikud, kultuurilised ja poliitilised sarnasused USA ja Lääne-Euroopa vahel on iseenest nii tugevad, et neis pole põhjust kahelda. Muidugi võiks teatud lahkumisi ette tulla kaitsesulude finantseerimisel, mõnede liikmesriikide sõjajõudude väljapanemisel jne. USA-le osakaasumad tagasilööks Kagu-Aasias ei ole igatahes vähendanud ameerika sõjalise võimu usaldusväärsust Euroopas. Seda kinnitab Atlandililidu äsjane tippkonverents Brüsselis, kinnitades liikmesriikide omavalistel solidaarsust välispoliitilistel ning luues eeldusi sarnasuguse solidaarsuse kujunemiseks sisepoliitilisel.

A.K.

POSTIARVE 694771 SÄLNÖPING

Diskussioo:n:

Mis on õige, mis vale Orzeli-afääri juures?

Palun avaldada alijärgnev selgitus Poola alivõeläeva "Orzeł" põgenemisele kohta Tallinna sõjasaadamast septembris kuni 1930, mis ilmus 22. aprillil EPL-is. Hollandi Eesti Seltsi esimehe Vilma Behnfante sulest kokkuvõetena. Hollandi kooliõpetaja Jan Kikkerti avaldatud artiklist ajakirjas "Spiegel Historieel".

Jan Kikkert ütleb oma artikli algses, et "Orzeli" põgenemine Tallinna sadamast andis N. Lilule teretulnud ettekuks kolme Balti riigi sundimiseks vastastikkuse abistamispanki N. Liluiga, mis tähendas nende hävingut. See ei ole õigus, see vaid ainult kirustas N. Lilu valepropaganda alusel nende riikide okupeerimist.

"Orzel" olevat luba kõinud Tallinna sadamasse sissesõiduks 14. sept. kell 21.30, mida temale ka lubatud.

15. sept. tuli ta Tallinna reidile ning komandant Kiozkovskile olvast teatatud, et laev võib jalle sadamasse lahkuda, kui defektiga kompressor on uuega asendatud, mis olvatigi sooritatud pärast laeva sadamasse sissetoomist.

Ka see ei vasta loole. Tegelikult tuli "Orzel" Tallinna reidile 13. sept. ja mingit parandust laeval ei sooritatud. Juba reidil alles teatas Sojavgardes staabi II Osakonna ülem kol. Saarsen komandant Kiozkovskile, et laev interneritakse. Komandant ja üks allohvitser saadeti haiglasse.

Jan Kikkert kirjutas edasi: Juba 16. sept. õhtul otsustas laeva meeskond esimesel võimalusel põgeneda, mis ka teostus 18. sept. varahommikul. Tegelikult oli see 17. sept. Kõikide üliatuseks olevat laev kaht eemaldunud ja vaatamata eestlaste tulistamisele õnnestunud tal väljapääs sadamast ilma õnnetusteta. Seal ei olnud mingit üllatust ega imet, sest kaldal ei olnud ühtegi inimest ega ka relva, millest tulistada.

Laeva sadamast lahkumisel
jooksis ta võõriga sadamasuus
vastu kaid, mille tagajärjel ta oma
võõriosa viostas. Kuna mingit tu-

histamist kail ei olnud, siis ei olnud laeval ka tulistamise vigu, nagu artiklis öeldakse.

Teine analoogiline artikkel ilmus 1974 a. Austraalia lehes "The Daily Mirror", millise avaldas "Vaba Eesti Sõna" New Yorgis. Seal öeldakse, et haiglasse viidud komandandi kohustused võttis üle Grudzinski, kes nõudis rahvusvahelise õiguse põhjal enne merele tagasi pöördumist 24 tunniks peatuma jäämist toidu ja vee võtmiseks.

Ta olevat vihaselt protesteerinud "Orzelli" interneerimise vastu. Et poolakad ei saaks vastupanu avaldada, suunanud eestlased ühe lähedal asuva hävitaja kahurid allveelaevale ning sõjaväelased patrulleerinud sadamasillal, mille külge laev oli kinnitatud. Allveelaevad olivad ära võetud kõik kaardid, laevatekiid asuval kahurilukk ja isegi madruste tagavara-riided ning laev asetatud heil-
heltajate pimestavasse valgusse.

Kõik see on vale. Sadamassillal ei olnud mingit helgihetjati ega ka kuulipildivat – vaid harilik sadamavalgus. Edasi loeme, et peagi geniseil õnestunud madrustel! thelepanemata vette libistua ning laeva kinnitsotsid laia lõigata. Grudinski ulatunud meesle vähesed püstolid, mis ta läbiotsimist teostanud eestlaste eest peita oli suutnud ja hommikul kek kaks 17. sept. ulatunud poolakad rünnakuga. Alveelaevale paigutatud kaputäis valvured olid valutatud. Helgihetjati põbrunud metskuul, pimenenud sadamassillid kajunud laskudest ning haavatud eestlaste karietst.

Grudzinski teadnud, et hädaohi polnud veel möödas, oluks endatapp enne sukelduda kui lahesuudmest väljas, kus kivirahnud ja liivakotid. Ka see on vale. Et olnud laeva kinnitussotsade läbilõikamist ega "Orzeli" mees konna poolt püstolite paugutamist. Et olnud ka rünnakut eestlaste vastu laevadele. Aliväealval oli ainult kaks eesti valvurit, mitte käputäis, nagu leiti kirjutat.

Kaldal ei olnud helgiheitjat, nii ei saanud see ka metsikult pöörelda.

Ei olnud ka ühtegi eestlast sadamasillal, seega ei saanud olla ka haavatud eestlasi ega nende karjeid. Tallinna laht on küllalt sügav ja lai väljasõiduks ilma kivirahnude ja liivakottideta. Seda kuulen küll esimest korda. . .

Sõjavägede Staabi II osas, ülemkol. Saarsen kirjutab "Eesti riik ja rahvas teises Maailmasõjas" lk. 186-187; Aliväelase "Orzel" tuli Tallinna reidile 13. sept. ja põgenes 17. sept. Seega seisis "Orzel" nelja päeva Tallinna sõjasadamas. Laeval võeti maha merekaardid ja osa torpedosid. Ta kirjutab, et ülemjuhataja käsuul toimetas kindralmajor Orasmaa laeva põgenemise kohta juurdust, mis tõendas, et laeva põgenemiseks meelepoold mingit soodustamist ega abistamist ei olnud.

Merejõudude juhataja ja tema staabiülem aga tagandati ametist kohtadelt. Kui juurdlusega tehti kindlaks, et keegi süüdi ei olnud, miks siis karistati neid kahte kõrgemat ohvitseri nii ränga karistusega? Tegelikult ei olnud nad ka milleski süüdi

Saarsen kirjutab edasi, et "Orzeli" põgenemise Tallinna sadamast võimaldas see, et laeva desarmeerimine toimus aeglaselt, et ei tehtud kasutamiskõlbmatuks laeva masinaid ja eelkõige poola merearmee vaprus. Desarmeerimine ei olenenud otseselt mereväest vaid sõjavägede staabi poolt. Õigem oleks olnud, kui meeskonda poeks laeva tagasi toodud, kuna nad vahepeal olid kaldale eemale pandud, mida nimetati siis "saunas käimiseks". Ilma meeskonnatapoeks laev kuhugi läinud.

Kol. Saarsten alahindab ja halvustab eesti merevägi ja üllustab poolakaid nende vapruses põgenemisel. Minu vaprust on selleks vaja, kui üks laev laseb kinnitult sõtsad kaitl lahti ja lahkuh sadamast ilma et teda keegi selleks takistab. Minu ülesanne ei ole siin süüdlast otsida, vaid tõendada, et ei Merejõudude juhataja ega ka merevägi selles süüdi ei olnud. See on häbemäta vale ja ajaloo võltsimine nende poolt kes nii kirjutavad.

Lõpuks Poola allveelaevade põlvkonnas Tallinna sadamast eemal omandanud N. Liidule muud tähtsust kui ainult propaganda kogu maailma ees. Eesti kuuperimeistri oli armu eene otsustatud ning see oli ainult juhus, et "Orzel" sel ajajuhus Tallinna tulema. See ajas Molotov pasandas seekor maailmale oli häbematu vae, et nende laeva "Metalist", mis asus Lauga lahe ümbruses, oli alla allveelaeva poolt põhja lastud. Esiteks on Lauga laht niivõrd madal, et võõras allveelaevad ei saaks tulla. Teiseks, Lauga lahe ümbruses ei olnud ühtegi Teiseks seelise seesama "Metalist" pärast Eesti kuuperimist Tallinna sadamasse. Baikovi sillaks, kus ta meie maa suadust peale laadis. Käisin ikkagi kult selle laeva juures.

G. SÄÄSKÄ

Esmo Ridala lahkub Balti Instituudist

Pol. magister Esmo Ridala Helsingist astus välja Balti Instituutidest protestiks selle vastu, et mõõdund sügisel levitati nõukrude propagandat instituudi nimel, ilma et sellele instituudi juhatus kuidagi oleks reageerinud. lahkumise põhjuseks om ka mõningad teised asjaolud.

Nii ei ole institundi juhatus vastanud Rida la moodunud survele tehtud ettepanekule, et institundi eeskoosseisul ei ole ta võib säilitada oma hea kuulsuse ja lugupidamise ning selle usalduse, mis tal on nüüd kõikjal maailmas.

Kõik see rikutakse ära, kui instituit astub lähemasse vahetorkorda N. Liidu ja selle esindajatega.

Tuleb võtta ka arvesse, et N. Liit kasutab just kultuurikontakte kommunistliku propaganda levitamiseks eesti, läti ja leedu pagulaste hulgas vä-

"Balti Instituut asutati vaba teadusliku ja muu kultuuritegevuse keskuseks. On eluliselt tähtis, et ta ka säilitatakse niisugusena. Alustati selle tähe

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kulutusarvete postgiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 187:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 68:—
Kuu ..... kr. 18:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Trükkeri AB Eskilstuna 1975

Noorlaskuritele toimus hiljuti treeninglaager. Lõppvõistlustele pääsesid kümme parimat poissi. Pildil vasakult esireas Jaan Pihl, Juhani Raud, Toomas Toman, Hendrik Penno, Rein Puusepp. Teises reas vasakult Jaan Adamson, Peeter Jensen, Aarne Norvell, Väino Vaher ja Georg Metsalo. (Foto Ants Paas).

Psühholoog Simson-Kallas uurib Bob Kennedy mõrva

TORONTO (VE) — SAN FRANCISCO — Maailma ühe kuulsama vangli, Ühendriikide senaator Robert Kennedy mõrvari, Sirhani Sirhani psühholoogiks oli eestlane dr. Eduard Simson-Kallas, kes esines 26. mail NCB televisioonis saates ülevaatega Sirhani Sirhani probleemidest ja väimsest olukorrast. Dr. Simson-Kallas õpis mõrvarit lähemalt tundma ajajärgul, mil ta oli psühholoogiks San Quentin' vanglas, kus Sirhani oma vanglakaristust kannab.

Eduard Simson-Kallas kirjutas "Vaba Eestlasele", et Sirhani ema on teda mitmel korral külastanud ja temaga oma poja probleemide arutanud. Dr. Simson-Kallas on kirjutanud ka kohtuvõimudele pikema ülevaate oma arvamistest Sirhani väimse olukorra kohta.

Lähemas tulevikus peab dr. Simson-Kallas kohalikus ülikoolis Sirhani kohta pikema loengu.

Dr. Simson-Kallas seisukohti Sirhani väimse olukorra uurimisel on kohalikul ajalehes pikemalt käsitletud. Eesti psühholoog leidis Sirhani uurimisel, et vang on normaalse mõistusega, intelligentsne inimene. Ta läkkab ümber kõik vited, et Sirhani oli juba enne senaator Robert Kennedy mõrvarist ohtlik väimuhage ning et teda oleks tulnud ühiskonnast

eraldada ja väimuhagilasse paigutada.

Sirhani väimse olukorra uurimisel sai dr. Simson-Kallas temaga paramea kontakti kui üksi teine psühholoog ja võitis vangli täieliku usalduse.

Eesti psühholoog mainib, et Sirhani protsessil antud psühholoogide seletused ei vasta tõele, kuna Sirhani ei ole väimuhage. Tema arvates on psühholoogid teinud suure eksituse kui nad tunnistasid Sirhani väimuhagiks, mis oli osaliselt tingitud sellest, et Sirhani oli araablane ning ei usaldanud juudi arste.

Dr. Simson-Kallas teooria kohaselt ei teadnud Sirhanit uurinud psühholoogid eesti, et ballistilised katsed mõrva uurimisel olid vastuolus teooriaga, et Sirhani oli mõrvas senaator Robert Kennedy.

Dr. Simson-Kallas nendib, et Kennedy mõrva saladus ning Sirhani osa selles draamas, ei ole veel täielikult selgunud.

Ekki Sirhani päevikus kirjutatud märkused lasevad oletada, et ta oli mõrvar, kinnitab Sirhani omaid pooli, et ta ei ole neid märkusi kirjutanud. Ning dr. Simson-Kallas saab omaid pooli, et tema arvates on need märkused võltsitud kuna ta ei ole avastanud Sirhani juures vastamata põhjalkute uurimusele selliseid mõtteid.

Dr. Eduard Simson-Kallas on USA-s tunnustatud psühholoog, kes on töötanud oma erialal vastutusrakastel kohtadel ning on pidanud psühholoogia alal loenguid Hawai ülikoolis, Hartnell Colleges ning California ülikoolides. Praegu elab ta Monterey, Kalifornias.

J. Laidoner saksa aasta-raamatus

Saksamaal ilmub igal aastal sõdurite aastaraamat ("Deutsches Soldaten Jahrbuch", Schild Buchdienst, Federseest. nr. 1, 8 München 69. Hind DM 30,-, koos saateludega). Käsikoleva, 1975. aasta suures tootes on toodud võraste armeede väejuhtide tutvustamise sarjas kindral J. Laidoneri elulugu koos fotoga. Kirjutuse autoriks on õigusteadlane ja eesti õhvitser F. Linberg, kes asub USA-s.

Saksa sõjaväe-aastaraamatute väljaandjaks on paljudele eestlastele tuttav ja sõbralik saksa õhvitser, kes tegutses viimase sõja ajal Tallinnas: kapten Dameratz (V).

Ahto Uisk:

Baltikumi rahvaste püüdlusi vabadusele peab rohkem toetama

Ajalole "Arbetaren" peatoimetaja Ahto Uisk avaldas lehe viimases numbris silmapaistva artikli kus ta kirjeldab vastupanu Eestis ja teistes Balti vabariikides vene okupatsioonile ning nõuab, et rootsi avalikkus toetaks balti rahvaste vabadusvõitlust.

Uisk lähtub Euroopa julgeolekukonverentsist Eides, et veneaasi kõige rohkem huvitab piiride küsimus. N. Liit oli ainuke riik kes teise maailmasõja suurendas oma territooriumi, ja see ei sundinud mitte kaotaja Saksamaa arvel, vaid Soome, Poola ja Rumeenia maa-alade ära võtmisele ning Eesti, Läti ja Leedu täieliku anastamisele.

Nende vallutuste tunnustamist soovib N. Liit julgeolekukonverentsil. Rida lääneriike ei ole tunnistanud Balti riikide N. Liiduga liitumist. Peale selle soovib N. Liit, et Ida-Saksa tunnustataks kui püsiv riik. Julgeolekukonverents tegeleb ka muuga, nagu näiteks luimete, kultuuri ja informatsiooni vaba levikuga üle piiride. Pärast kindlasti nels küsimustes midagi ei juhtu.

LRO kuulas resolutsiooni nr 23 pärast kuuepäevast da Kesk-

Idas Eideakse, et sõjas tehtud vallutused ei õigusta ühtki riiki oma territooriumi laiendada. Seda resolutsiooni sobib N. Liidule toetada, aga oma vallutuste puhul ei tule N. Liidul mõttessegi samat põhimõtet järgida.

Uisk kirjeldab edasi kuidas N. Liit vallutas Balti riigid ja vastupanulikumisi Baltikumis. Ta refereerib Eesti demokraatliku liikumise ja Eesti rahvusliku rinde poolt LRO-le saadetud avaldusi ning nendele lisaks tulnud kirja kus nõutakse ka, et N. Liidu relvastatud väed lahkuksid Eestist ja et nende asemel tuleks LRO-üksused kelle valve all toimuksid vabad valimised.

Ahto Uisk lõpetab Eides, et need nõuded võivad praegu kindlasti tunduda ebaarealistlikkena. Aga see fakt, et need esitatakse Eestist nähtav, et N. Liidu annektsoonid kaugelki mitte ei ole aktsepteeritud. On tähtis, et rootsi avalik arvamus toetab balti rahvald nende võitluses okupatsioonivõimu vastu.

Ja on tähtis, et N. Liidu vägivallaseid vallutusi ei kinnitataks ega heaks ei kildetaks, ei julgeolekukonverentsil ega ka mingil teisel juhul.

Emadepäev Helsingborgis ja kooliaasta lõpuaktus

Laupäeval, 21. mail 1975, pühitseid Helsingborgi Eesti Täienduskooli õpilased koos vanemate ja külalislustega emadepäeva, (kaugelm küllaline oli Austrialiast) samasegsest tähtsatest kooliaasta lõpetuse lõppu. Aktuses avas lühikesse sõnavõttega, eesti emakeele õpetamist tähtsusest, täienduskooli õpetaja Helmer Erendi.

Järgneva kava täitsid kooli õpilased, mille üksikute punktidenal viitrib mainimis: deklamatsioon "Tervitus emale", Katrin Remmelga kindas ja juiges ettekanedes. Kolm laulu emale laulsid kõik õpilased muusikaõpetaja Hele Geringu juhatusel.

Emade austamine ja dekoreerimine värskest kevadililledega noorte poolt oli meeldivaks kõrgpunktiks aktusel.

Soolopäladega esinesid fideidil Alexander Erendi, trompetil Jaan Serno ja klaveril Leena Serno. Esinejalist pälvits erilist tähelepanu Jaan Serno oma arenenud trompeti käsitlusega.

Aktuse lõpuosas laulsid õpilased veel kord unisonoest kolm laulu kevadele ja suvele. Koolijuhataja Ivi Erendi aktust lõpetades andis elavate õppeaasta jooksul tehtud tööst, tänas kõiki õpilasi antud panuse eest ning andis Eesti Raamatu Aasta puhul igale õpilasele oma isikliku eestlasele raamatukogu soetamise seennena ühe noorsooraamatu. Sellise Eesti Raamatu Aasta aktiooni teoksamine osutus võimalikuks tänu Eesti Komitee ja Eesti Kirjanike Kooperatiivi lahkete kaasabile.

Tervitusi koolile ja tema õpilastele tõi Helsingborgi Eesti Täienduskooli Hoolikogu ja Helsingborgi Eesti Ühingu esindajad. (EPL/BN).

Neiid USA-st stipigia Soome

TORONTO (VE) — Jätkates üle 10.a. traditsiooni saadab Eesti Üliõpilaste Toetusfond USA-s ka järgmiseks õppeaastaks kaks noort USA-st stipendiaadina õppima Soome ülikoolidesse. 1975/76. õppeaasta stipendiaadid on Karin Marika Kurvits (Penfield, N. Y.) ja Piret Parrest (Takoma, Park, Md.). Viimane viibib stipendiaadina Soomes juba teistkordsest.

Neist Karin Kurvits on sündinud Torontos 16. juulil 1953 ja lõpetab käesoleval kevadel State University College Brockporti. Ta on tegutsenud eesti gaidina, võtnud osa Metsatöökooli ja Kultuuripäevade tööst ja esinenud rahvatantsijana. Ta siirdub Soome majandusteadlase Külli mälestusfondi stipendiumiga.

Piret Parrest on sündinud 22. aug. 1961. Lõpetas Washingtoni ülikooli 1971. Käesoleval õppeaastal õpib ta Külli stipendiaadina Turu ülikoolis, kus kasvateb oma õpinguid jätkata ka tuleval aastal. Ta on olnud New Yorgi ja Washingtoni noortekeskuste liige, lootanud kasvatatjana eesti lastekodu, õpetanud eesti keelt Washingtoni Eesti koolis ja kuulub korpil Pillae Patriasse.

Ristsõna 15

Paremale:

1 jõgi L.-Ameerikas 5 ungarlane 9 linn ja jõgi L.-Ameerikas 11 asula Soome lahe ääres 12 teatud whiskymärk ... 69 13 irtutus 14 võimalik oht 15 osa sõnast kuma 16 kõigi aegade populaarsim jäähoki mängija Rootsis 18 surve 19 pani kalku 20 virgad 21 tuntud eesti viuldaja Rootsis 24 õppeaine kõrgtasemel 27 fototehniline mõõt 28 Eesti naispeot 29 eesti kirjanik 30 rivis 31 muusikarist 32 pinnamõõt 33 sammus 36 sama, mis 18 par. 38 raske mootorilõli 37 kuulus saksa kirjanik (1777—1811)

Alla:

1 järv Eestis 2 saarmus 3 nimi Pihlilast 4 lugupidamine 5 troopikaliind 6 soojusallikas 7 riik Põhja-Ameerikas (USA-osariik) 8 matkad 10 Eesti looderannik 12 veini põhiaine 18 kuulub rietuse juurde 17 sügilsil 21 sõjaväeline etendus 22 omaette, eraldi 23 endal 24 liige

germaani hõim 25 egiistik 26 sportlane 33 tüme õiu Inglismaal 34 stul.

Lahendus 14:

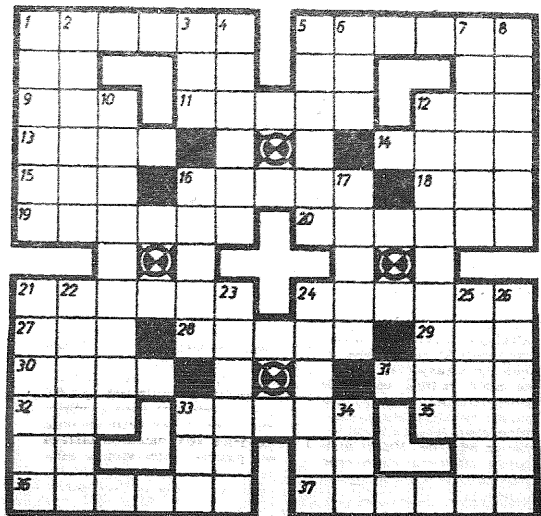
Paremale:

Iva 4 hoop 7 kea 10 vats 11 hani 12 Ani 13 daina 16 ida 17 alge 18 urni 19 oma 20 mares 23 ese 25 to 26 Lil 27 Ate 28 ah 29 sea 31 uluma 33 kee 34 Laur 35 jaig 36 ait 37 Gaana 40 ase 42 Anet 43 edel 44 red 45 lebas 46 edu.

Alla:

1 Iva 2 vanamoeline 3 Atila 5 oda 6 PEN 7 kalne 8 endisaegsed 9 aia 13 demurg 14 lir 15 austaja 19 ota 21 all 22 Sam 24 che 30 aated 32 uha 33 kiade 35 aar 38 aye 39 Nos 41 elu.

Waynes New Jersey osariigis USA-s suri 24. mail Anna (Ata) Suul, n-nä Zarevsky, sünd. 14. septembril 1920 Elvas.

Rahvastikustatistikat:

Meie rahvas oli väljasuremise ohus seoses Vene-Liivi sõjaga

TORONTO (VE) — Vanimaks ürikuks, milles kõneletakse Eesti rahvaarvust, on Taani riigiarhiivis Kopenhaagenis asuv ja 13. sajandist pärinev käsikirjaline pärgamentkõide "Liber Census Daniae". Eesti keeles: "Taani hindamisraamat". Selles "hindamisraamat" esineb nn. suur ja väike Eestina nimistu, milles on esimesi andmeid Põhja-Eesti põllumajandusliku maakasutuse, lüümeeste ning neile kuuluvate valduste kohta.

Uurimused näitavad, et kõik need andmed pärinevad preestritelt, kes aastail 1219–1220 ristisid Põhja-Eestis inimesi. Lõpliku kuju andis sellele materjalile aastal 1241 Tallinna piiskop Thorkill, kes koondas kõik need andmed redigeerituna ühte raamatusse, mille ta kirjutas oma käega.

Rahvaarvu kohta saab nende nimistute andmeid teha ainult kaudselt järeldusi.

Adramaid, mida "Taani hindamisraamat" põhiliselt loetlebki oli

Eestis tollal 21.000–22.000. Teadlaste arvamusel selle kohta, mitu inimest ühel adramal töötas või mitut "suud" üks adramat pidi toetama, lähevad laiku, kõikides viie ja kuni kümne vahel.

Kuid sellele vaatamata võime arvata, et 13. sajandi algul Eesti rahvaarv pidi olema kasulgi 100.000–200.000 inimese vahepeal. Kõige tõenäolisemaks peetakse 140.000–160.000 inimest.

Seda põhinduki nii vähe, kui arvestada, et leedulasi oli samal ajal 120.000–170.000, norralasi umbes 200.000 ja rootslasi umbes 400.000.

Hiljem mõjutasid sõjad Eesti rahvaarvu kujunemist. Nii näitas ajaloolane dr. Otto Liiv, et Liivi sõja järele oli Eestis mitte üle 60.000–70.000 inimese. Seejärel rahvaarv kasvas, kuni see Põhja-sõja tõttu jällegi 80.000–90.000 inimeseni vähenes. On loomulik, et nende arvude aluseks on lünklikud andmed.

Alles 1670-ndaist aastast alates põhinevad nad juba kindlamalt kirikute meetrikaraamatul.

Pärast 1780-ndaist aastaid aga pakuvad meie rahvaarvu kujunemise kohta andmeid juba nn. hingede revisjonid, milledest esimene teostati Venemaal aastail 1718–1724. Neljas revisjon — aastal 1782 — haaras ka juba Eesti. Kokku toimus neid Eestimaal 7 ja Liivimaal 4. Kõigi revisjonide andmed säilivad meie arhiivides ja näitavad, palju oli siis Eestis mehi.

Et revisjonide ülesanne oli kindlaks teha nn. pearahaga maksustatavate inimeste arv, siis loendati ainult mehi. Maksu suurus sõltus meessoost isikute arvust (ilmlukatest raukadeni, vanust arvestamata). Alles kaheksandast revisjonist alates (1839) loendati ka naised.

Aastal 1863 asutati Eestimaa kubermangu statistikakomitee, mille ülesandeks oli ka rahvaloenduste korraldamine.

Selle statistikakomitee sekretäriks määrati endine gümnaasiumiõpetaja Paul Jordan, keda tema

eestineliste statistiliste uurimuste tõttu Euroopas laialt tunt.

Tema algatusel toimus Eestis kaaks rahvaloendust juba enne 1897. aasta esimest ülevenemaalist rahvaloendust ja nimelt 1871. ja 1881. aastal. Enne seda korraldas ta veel prooviloendusi. Nii 6. detsembril 1866 Lagedi ja Rae mõisas.

Kõigest sellest näeme, et "Taani hindamisraamat", hingede revisjonid, linnamagistraatide aruanded ja Vene rahvaloendused on need peamised allikad, milledest pärinevad Eesti rahvaarvu kohta minevikust teadaolevad andmed.

Need näitavad nelja eri staadiumi Eesti rahvaarvu kujunemisel.

Need on: aeglase kasvu periood kuni 17. sajandi keskpaigani, Vene-Liivi sõja aegne rahvastikukatastroof, millele järgnes rahvaarvu suhteliselt kiire taastumine 17. sajandi lõpuks. Põhjasõjaajane rahvastikukatastroof sellele järgneva rahvaarvu taastumisega 18. sajandi lõpuks ning rahva arvu suhteliselt ühtlane kasv 18. sajandi lõpust kuni Eesti omariiklusele, kusjuures rahva häälmastavalt suurest elujärgist kõneleb liie järsk tõus pärast hävitavaid katastroofo.

Kalifornias USA-s suri 21. mail Lelda Ellsabet Pitka, sünd. 3. oktoobril 1918.

Vigu ei tohi enam korrata

NEW YORK (VES) — Balti rahvusrühmade keskkorralduslooni, Poola Kongress Kanadas ja Ukraina komitee Kanadas saatsid pikema märgukirja peaminister P. Trudeaule, välisminister A. MacEachenile, Kanada parteide juhtidele ning parlamendi välis- ja riigikaitse komisjonile liikmetele N. Vene poolel leetunud rahvaste küsimuses.

Märgukiri saadetud Jalta lepingust 30. möödumisel, mille kokkulepped said saatsilikku Ida-Euroopa rahvastele. Juhtides sellele tähelepanu märgitakse, et vigu ei peaks tehtama nüüd Euroopa julgeolekukonverentsil, vaid et sealised seadused kindlustaks rahvaste enesemääramise õiguse maksmapanemise Ida-Euroopa rahvaste juures.

Kahetsusväärse olukorra eest Kesk- ja Ida-Euroopas on vastutav N. Vene. 1945. a. sõjalise okupatsiooniga hävitas ta sealsete riikide suveräänsuse ja pani maksma diktatuurid, millele all agavad nüüd need rahvad annekteerituna Venesse.

Märgukirja alla kirjutatud organisatsioonide esimehed paluvad Kanada valitsust astuda samme rahvaste enesemääramise õiguse rakendamiseks Ida-Euroopas vastavalt UN-i põhiõigustele.

Rõhutati ka Kanada vajadust tugevaks endakaitseks ning osavõtuks Natos. Veel palutakse Genfi konverentsil osavõtvate riikide algatus selleks, et Vene välja viiks väed okupeeritud aladelt ennesõjaajaseisusse pilresse. Lõpuks märgitakse, et Ida-Euroopa rahvad ei tunnista endi kohta maksvaks Genfi kokkulepet, kui need pole kooskõlas nende suveräänsete õigustega. (VE).

Mari Linnamaa Batun esimees

NEW YORK (VES) — Batuni aastakoosolek mõeldud laupäeval New Yorgis, valis eelseisvaks tegevusaastaks oma juhatuses esimeheks mag. Mari Linnamaa. Mag. M. Linnamaa kuulub ka ERK Esinduskokku ja juhatusse. Ta on rida aastaid aktiivset kaasa töötanud Batuni tegevuses.

Juhatuses on läti poolseks abiesimeheks Ints Rupners ja leedulaste poolt Helen Kutber. Laekuriks valiti Theodor Lemba.

Eesti osakonna esimeheks Batunis on Karl Juks ja asetäitjaks Andres Jürjalo ning Jüta Virkmaa. Stipendiumi küsimuste nõunikuks valiti eesti-poolsest dr. H. Ainso. Finantskomitee esimeheks sai Olgeris Balodis (läti) ja Batuni esekutiiv esimeheks K. Miklas.

Esimese suurema üritusena otsesest töö kõrval alustab uus juhatus eeltöödega suvepäeva korraldamiseks 18. augustil. See toimub tänava Long Islandil, Franklin Square'is, Platdeutsche Restoranis ja pargis, kus on toimunud suur rahvapüstitus.

Peakoosolekule järgnevalt viibis kohal Simas Kudirka, kes esimese suurema sõnavõtu, soovitasd esimehele leetunud rahvastele pärinevate koostööd USA-s. Ta kõneles ka väga soojalt neist vene-lasist, kes teda Venes olles olid toetanud ja aidanud.

Samuti viibis Batuni büroos kaks Lätis elanud ja sealt välja pääsenud juudi rahvusest muusikut. Nad käsitasid oma sõnavõtteid eriti teravalt vägivalda ja kätumist vähemusrahvastega N. Venes.

Torontos suri 24. mail Clara Hermine Richman, n-nä Möllits, sünd. 24. märtsil 1895 Virumaa.

New Yorgis suri 18. mail Laila Randma, sünd. 13. mail 1916 Tartus.

USA-s suri Hildegard Viir. Indianapolises Indiana osariigis USA-s suri 18. mail Voldeemar Rappin, sünd. 27. mail 1906 Tartus.

Stockholmi Eesti Meeskoori aastakoosolekute, mis peeti Eesti Majas oli kogunenud üle 60 koori liikme. Pärast koosolekut oli õhtusöök koori endise dirigendi, helilooja Eduard Tubina 70-nda sünnipäeva tähistamiseks. Pildil koori esimees Rein Tubin annab üle koori kingituse juubilarile. Istub koori praegune dirigent Lembit Leetma. (Foto Trummer).

TVÅ NYHETER I SKOGSVÅRDSLAGEN

● Anmälan om avverkning

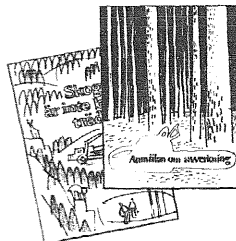
Från den 1 juli i år är skogsägare skyldig att anmäla planerad slutavverkning av skog till skogsvårdsstyrelsen. Bestämmelsen gäller slutavverkningar som är 0,5 hektar och större. Anmälan skall göras skriftligt och minst en månad innan avverknigen börjar.

Inom områden av stort värde ur naturvårds- och fritidssynpunkt, måste anmälan göras minst två månader i förväg. Vilka dessa områden är kommer att meddelas i länskungörelse.

Endast slutavverkningar behöver anmälas. Rönjningar och skogsvårdande gallringar är alltså undantagna.

● Naturvårdshänsyn

I skogsvårdslagen finns nu också inskrivet att hänsyn skall tas till naturvårdens intressen. Skogsstyrelsen har utfärdat närmare anvisningar om detta.

Ar du skogsägare kommer du att med posten få blankett och närmare information om avverkningsanmälan. I broschyren "Skog är inte bara träd" som kommer samtidigt finns anvisningar för naturvårdshänsynen.

I de nya anvisningarna till skogsvårdslagen, som gäller från den 1 juli, höjs åldersgränsen för slutavverkning av skog. Dessutom skärps kraven på jämn avkastning och snabba återväxtåtgärder. Skogsvårdslagen med tillämpningsanvisningar finns att rekvrera kostnadsfritt från närmaste skogsvårdsstyrelse.

Peaminister Palme kõne

Alg. lk. 1

sioon. See tähendab muu seas suuremaid ressursse Sisserännanutele, et tunakse sisserännanute nõukogu tööturaministeeriumi juurde ja et eriline ekspertide grupp rakendatakse sisserännuga seotud uurimiseks.

sügisel paneb valitsus ette, et sisserändajad saavad õiguse hääletada kogukonnavalimistel ka siis kui nad ei ole rootsi kodanikud.

Rootsil on tugevad traditsioonid ühingu ja seltside

alal. Kui me valitsuses püüdlime aktiivsemat sisserännanute poliitikat, loodame väga palju sisserändajate ja vähemuste endi organisatsioonidest. Me oleme valmis teostama oma sisserännanute poliitika suurel määral sisserännanute ja vähemuste endi organisatsioonide kaudu. Esimese sammuna antakse järgmisel eelarveaastal 1,6 miljonit demokraatlikult ühtes ehitatud üleriigilistele sisserännanute ja vähemusorganisatsioonidele.

Ma olen arvamisel, et halti grupid Rootsis on eriti head eeldused oma organisatsioonide kaudu ära kasutada neid võimalusi mis uus sisserännanute poliitika annab.

Peaminister Palme lõpetas oma kõne improviseeritud lausetege oma mälestustest lapsepõlves Lätis veedetud suvedest, mis ajast ta ka veel paar sõna lüti keelt mäletab, enne kui ta kuulutas konverentsi avatuks ja soovis osavõtjatele edukat tööd.

Vähenev huvi vananenud Euroopalikumise vastu

PARIIS (EPL) — Euroopa-Liikumise föderaalnõukogu üldkoosolek toimus täna 9. ja 10. mail Pariisis, Luxembourgis, nagu läinud aastalgi. Programmis oli peamiselt Belgia peaministri Leo Tindemansi aruanne puhul tekitunud diskussioon tulevase Euroopa Parlamendi valimiste ja avaliku arvamine üle.

Põhimõttelike peavad need valimised 1978. a. aset leidma. Mõned arvavad, et see on liiga hilja: sündmused näitavad, et olukord muutub kiiresti — kes teab, mis Euroopast paari aasta pärast üldse saab ja kas ettenähtud daatumil veel on midagi valida või hääletada. Teised jälle väidavad, et asju peab ajama tasa ja targu, ettevaatlikult, põhjalikult. Kiirustamisega ei jõua kuhugi.

Kuid ajalugu tõestab, et kui rahvas midagi tõsiselt soovib, siis leitakse ka kõhe võimalused selle soovi rahuldamiseks: Portugali valimised läksid kibekiresti ja Itaalia parlament jõudis terrorismi hirmu peaaegu üle 60 uue poliitiseadusega valmis.

Kas ühendatud Euroopa "veni-

misel" ei ole sügavamalt põhjusti?

Üks prantsuse delegaat julgus selgesti välja öelda, mida mitmed ise salajas on mõelnud, nimelt, et keskmine eurooplane ei tunne mingit huvi Euroopa ühinemise vastu: tema igapäevast elu kõrgpoliitilised arutused kuidagi ei puuduta. Oleks tähtis, uusi mõtteid, vahendeid ja meetodeid otsida. Kuid selleks ei ole praegune nõukogu kahjuks vist üldse võimeline. Need kes seokord Pariisi kokku tulid, tunnevad üksteist juba 25 aastat, rõõmustavad kui kohtuvad, räägivad palju, arutavad üksteisega samu probleeme, ja ei märkagi ühtegi, et maailm on vahepeal muutunud.

Kuhu on jäänud noored? Miks neid kaasa ei tooda? Või ei taha nad ise tulla? Ja miks nad ei taha? Need on kõik väga aktuaalsed küsimused, millele meie sümposium vanahärrad Senati Palees ei suutsenud vastata. Otsustati 1978. a. valimiste juurde jääda, mindi õhtul senati presidendil Alain

Poheri vastuvõtule, peeti veel üks koosolek laupäeva hommikul, ja mindi enne ametliku programmi lõppu laiali.

Imelikul kombel ei olnud sellest kokkutulekust ei raadios ega ajalehes juttu. Tavaliselt korraldatakse niisuguse sündmuse puhul vähemalt mingi pressikonverents. Kuid meie eurooplased hällisid ainult euroopa kodaniku ükskõiksuse üle: selle kodanikuga aga ei puudnud keegi vähemalt Pariisi pinnal kontakti saada.

Õigestatud rahvaste esindajast oli märkida allkirjutanu osavõtt Eesti delegatsiooni nimel ja Leedu esindaja A. Venskuse.

Tuleb mainida, et Baltimaade esindajail pole hääleõigust — ainult "voix consultative" —, kuid sellest ei jätud keegi märki. Tuleb kannatlikult kaasa teha, või pealt vaadata, aga kohta ei tohi tühaks jätta. Veel ei tea ju, mida tulevik võib tuua.

Fanny Sivers

Teadmatus või pimedus?

Iga nähtuse kirjeldamisel on tähtis faktiline alus. H.M. artiklites (E.P. 29. jaan. ja 24. maist) on esikohal tema enda arvamised ja et-tetoodus faktid tagaplaanil. Faktid, mis väärivad tähelepanu: Aasta 1975 proklameeriti Rahvusvaheliseks Naiste Aastaks USA-s Ühendatud Rahvaste Liidu (UNO) peakoosoleku otsusega (sõnaga) 1972. UNO peasekretär välis RNA tegevuse organisatsiooniks UNO ametniku soome naisjuristi Helvi Sipilä.

H.M. kirjutab oma esimeses artiklis RAN kohta järgmiselt: "Peamiselt on mind huvitanud, millast on küll tingitud ja millised jõud on NA 1975 jaoks. Neid ridu kirjutades on mul kasutada rootsi-, soome- ja eestikeelseid ajakirju (mitteisid autor ei nimeta). Abiks olen võtnud rootsi- ja Nõukogude eestikeelse entsüklopeedia." Ning edasi: "Eestikeelse ajakirja Übe, et Rahvusvahelise Naiste Aasta korraldamise ideegi kuulub mainitud Föderatsioonile, s.o. kommunistlikku Rahvusvahelise Demokraatliku Naiste Föderatsiooni-le."

Seda võis kirjutada ainult üks kommunistlik leht, teades, et tema lugejatel pole võimalik lugeda ajakirju Läänest. (H.M. ei nimeta siingi eestikeelse ajakirja nime). H.M. kasutab just seda informatsiooni oma arvamiste toeks, jättes kõrvale järgmisel tegelikud asjaolud:

Rahvusvahelise Naiste Aasta mõte tekkimise ja tegevuse arendamise kohaks on USA, maa, kes moodunud 30. a. kestel on meie ikestatud kodumaa õiguste eest väljas olnud USA-s, New Yorgis, asub ka Eesti Naisorganisatsioonide Keskus, kelle juhatajaks on Juta Kurman.

Minu käes on praegu Juta Kur-

manil saadud brošüür RNA tegevuse organiseerimise alustest Ameerika osas. Organiseerimise koosolekust Washingtoni a. 1973 olid kutsutud kõikide etniliste naisorganisatsioonide keskuste juhatajad, Juta Kurman võitis sellest osa eesti naiste esindajana vabas maailmas.

Tunne kõik Eesti Naisorganisatsioonide Keskuse tegevus — Rahvusvahelise Naiste Klubi Liidu liikmena on ta iga-aastastel konverentsidel tutvustanud Eesti saatust ja seal valitsevat olukorda ja seda teinud rahvusvahelisel foorumil. Liidu häälekandjas on samal ajal ka eesti kultuurileht, mis on vabas maailmas kirjutist ilmunud Keskuse kaudu.

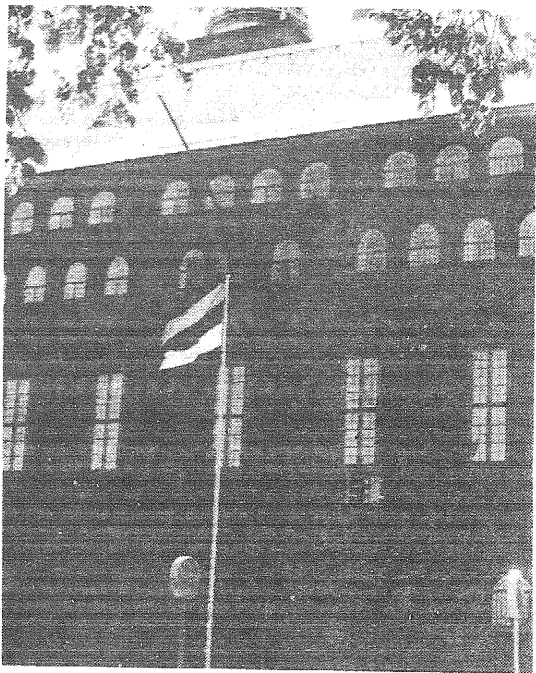
Miks H.M., kes on ka Keskuse liige, oma organisatsiooni kaudu ja ka isiklikult pole vaevaks võtnud uurida allmaterjali meie Naisorganisatsiooni USA-s, seal, kus tegelikult juures ja areneb vastukaaluks kommunistlikele ühikutele ja seega ikestatud rahvale, hoides töö koos ameerika naisorganisatsioonidega?

On ülearused H.M. pikad kirjutused suffragettidest Inglismaal, Klara Zetkinist Saksamaal — nad ei valgusta praegust olukorda.

Eesti naiste ülesanne siin vabas maailmas on püüda koostöö poole kõikide eesti naisorganisatsioonide vahel ja otsida kontakti oma asukohamaa nende naistega, kellelt on põhjust loota arusaamist, et teha kuuldavaks nende häält, kes ko-dumaal on sunnitud vaikima.

H.M. aga lõpetab oma artikli kahtlustuste avaldamisega: "Need read on küllalt selged olukorra mõistmiseks. Ka ei taha ma ütelda, et Föderatsiooniga kaasaminek oleks keelatud, küll aga seda, et mang õigu aus ja põhimõtted selged."

Pooldan samuti, et mang õigu aus ja põhimõtted selged. H.M. on

Stockholmi linn korraldas kongressi puhul vastuvõtu. Stadshuseti ees toimus sel päeval ka Eesti lipp.

Lääne-Rootsi Pangaröövel 31. suvepäev

Pühapäeval, 29. juunil kell 13 toimub traditsiooniline Lääne-Rootsi eestlaste suvepäev Rammastännen, samas kohas kus eelmisel aastal.

Suvepäev algab rahvusliku heiskamisega piduplatsil, millele järgneb avasõna BES esimehelt August Jakobsonilt ja vabariik-jumalateenistus, mille peab õpetaja Kodres.

Kell 14 kõneleb Jüri Adila. Kava teine pool kulgeb ümra kindla aja-jaotusega kuni pidi lõpuni alljärg-neva sisuga:

BEP laulgrupi esinemine J. Rõmmeli juhatusel, loterii väär-tuslike võitudega ja tants haljai murul. Tantsu- ja ajaviitemusika eest hoolitseb Ilmar Tammsalu. Einelaud karastavate jookidega. Suvepäev lõpetatakse lipu lang-etamisega.

Suvepäevale sissepääs on vaba-tahtlikult maksu eest, mille alam-määraks on sümboolne kolm krooni, pensionäridele ja õpilastele tasuta.

Plats asub Boräsi ja Sjömarkeni vahel, umbes üks kilomeeter Bor-räs-Göteborgi maanteest. Buss nr. 9 väljub Södra turult ja Raevoja-platsilt kell 11.13, 12.13 jne. Üks kord tunnis, buss nr. 30 kell 13.10. Maha tulla Lundsbro peatuses ja suunduda paremale pöörduvale uuele jalale maanteele. Autodele head parkimisplatsid.

Korraldava toimkond ütleb kõiki-dele südamekult tere tulemast Lääne-Rootsi 31-le suvepäevale.

aga oma mängu mänginud kor-raldava toimkonna selja taga. Kui tal ei midagi öelda, miks ta ei tul-nud ei 5. veabr. ega 18. märtsil Eesti Maija koosolekule, kuhu kõik Stockholmis asuvad naisorganisat-sioonid olid palutud oma esinda-jaid saata?

Vastus korraldava toimkonna algatusel RNA kasutada selleks, et esimest korda 30a. jooksul tut-vustada rootsi naisorg. liikmede eesti kultuuri avaldustega, oli jaa-tav, vaatamata H.M. valeleele viivale informatsioonile.

Kõik Stockholmis asuvad naisorg-id olid esindatud liikmete kaudu, kes said aru RNA ülesannetest samal viisil kui korraldava toim-kond.

V. POSKA-GRÜNTAL

NEW YORK (ME) — Kes-New Jersey, New Brunswicki lähedal sai lohest revolvrilast huaata eestlastest politseinik 32-aastane Peep Rebasoo, kes püüdis takis-tada kahte röövlit Franklin Townshini pangas.

Peep Rebasoo oli tööst vabal ajal koos oma kahe lapsega pangas sissemaksu tegemas, kui toimus röövimiskatse. Röövlid ei tahtnud Peep Rebasoo korraldust relvade maha viskamiseks, vaid ilma saa-gita pangast lahkudes avas üks neist tule.

Politseinikul õnnestus oma re-volvriga ühte röövlitest raskesti haavata, kes hiljem verejärele ja tumistajate abil tabati. Röövliks osutus 27-aastane portorikolase nimega isik. Teine röövel pääses minema.

Peep Rebasoo viidi haiglasse, kus tal opereeriti alakestast kaks revolvrikuuli ja anti abi haavatud katele.

Tõnis Kelder ja Cora Löhrmus laulutati Chicagos abiellu. Peig-mees on elektriinsener.

Riine (n-na Mäldo) ja Rein Olive-ti sõndis poeg Andres Paul.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usal-dusega matusebirood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegrängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Erilask:

Eestikeelised
matusetalitused
Õppäevane valvekord

Minu armas, truu ja ennast-salgav naine ja eluseltsiline

Erica Mäe

Sünd. 5/9 1907
Surn. 2/6 1975

suikus igavesele unele

HJALMAR MÄE

Saksamaal manalasse vari-senud Rápina 1. rajooni kon-staabli

Theodor
Protti'i

Sünd. 4/1 1889
Surn. 31/5 1975
mälēstāb

ENDISTE EESTI
POLITSEIAMETNIKE
KOGU ROOTSIS

Göteborgi algkooli õpetajad ja lõpetajad. Istuvad vasakult: Mai-Liis Laurist, Marie Saur, Eero Tarjus, Mare Riisenberg, Anneli Kuldussaar. Seisavad vasakult: Jaan

Indrek Laussen, lennart Sandström, Olev Lilleste, Urmas Milder, Mats Ojaste ja Riina Sooruu. (Foto Kopler)

Göteborgi algkooli õppeaasta lõpetati rahvarohke aktusega

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgi Eesti Algkooli 1974/75. õppeaasta lõpuaktus peeti neljapäeval, 3. juunil Johannebergi kooli aulad, kuhu saabus aulat täitev eestlaste pere – õpilased, nende vanemad, kooli endist õpilasi ja kooli sõpru. Aktuse avas lühida sõnavõttuga koolijuhataja Eero Tarjus, mille järel evang. Abel Milder pidas palvuse.

Kooli eest hoolitseva organisatsiooni, Göteborgi Eesti Kultuurikomitee, esimees tsiv. ins. Evald Soomägi pühendas oma sõnavõtu kooli kaheksale lõpetajale. Ta sõnas m.h.:

– Teie olete saanud oma koolis aluspõhja eesti keele kõnelemiseks

ja kirjutamiseks. Ärge katkestage selle edasarendamist! Selles keeles saate väljendada kõike, mis on teie ümber ja teie endis. Saate väljendada kõige keerulisemaid mõtteid, kõige sügavamaid tundeid ja kaunimaid tundeid. See keel on – lihtsalt – meie keel!

Pärast seda lauldi Rootsi hümn, mille järel deklameeris III kl. õpilane Maria Rohila ilusa eestikeelse väljendusega luuletuse "Kevad on tulnud". Järgnes ettekanne klaveril: kooli lõpetaja Urmas Milder mängis Theodore Oosten'i (1813–1870) "Nuku unenäo". Siis laulis kogu õpilaspere bravuuriselt oma lemmiklaulu "Üles, Eesti male-va!"

Koolijuhataja Eero Tarjus pöördus oma sõnavõttuga esmalt lõpetajate poole, üteldes:

– Tulite siia kooli väikestena, kuid lähete siit üsna suurtena, mõni juba päris täismee-pikkuna. Olete jätnud siia oma elust kuus aastat. Meie, õpetajad, loodame, et võtate koolist lahkumisel meist kõigest väikese kiillukese kaasa. Oleme üheskoos olnud rõõmsad, olnud ka nukrad ja, võib-olla, mõnikord isegi kurjad. Koik see on olnud siiski väga inimlik. Oleme ju kõik inimesed heade ja vähem heade külgedega, suuremate ja vähemate vigadega ja ka – vigadeta. Teist jäävad siiski ainult heledad mälestused. Ja meie sooviks

on, et teile jääks see aeg, mis te siin olete olnud, ka üheks heledamaks laiguks teie elus.

– Olete tulnud siia pika tee tagant. Teie vanemad on olnud sageli mures – kui olete väikesed –, kuidas te kooli jõudsite. Kas teiega midagi teel ei juhtunud? Kuid olete olnud tublid. Ühtki liiklusõnnetust ei juhtunud nende aastate jooksul. Ei võinudki juhtuda, kuna olete oma liiklusteadmistega toonud pidevalt esimesi kohti Burås-rektori piirkonnas.

– Olete võidelnud eesti keelega. Olete õppinud seda valdama, üks paremini, teine halvemini. Teie emakeele oskust hinnatakse. Mitte

üksnes teie vanemate poolt, vaid ka sinise pererahva poolt. Selleks on küllalt näiteid. Teie võiduks on, et omate kaks keelevõtit, milledega oma elukski lahti keerata.

– Olete olnud töökad ja korralikud. Teid on seatud sinises koolis rootsi õpilastele eeskujuks. Olete seda näidanud ka spordivõistlustel... Ärge unustage oma kooli! Leidke vahel jälle teie siia! See rahvuslik taim, mis on teie ka-svamas, seda ei tohi hooletuse jätta, sest inimene ilma kindla rahvustundeta on nagu juurteta puu. Olge neli kooliaastail, mis teid veel ees ootavad, sama tublid, nagu olete olnud seni – siis olete täitnud oma ülesande iseendi ja oma rahva vastu!

Edasi tänas koolijuhataja oma kaasõpetajaid ja ütles südamliku tänu lastevanematele, kelledega koostöö on kujunenud alati ühe-meelseks. "Püügu ka edaspidi hea vaim meie vahel!" Selle sooviga lõpetas Eero Tarjus oma sõnavõtu ja jagas lõpetajale välja Eesti Kirjanike Kooperatiivi raamatud "Eesti Vabariik".

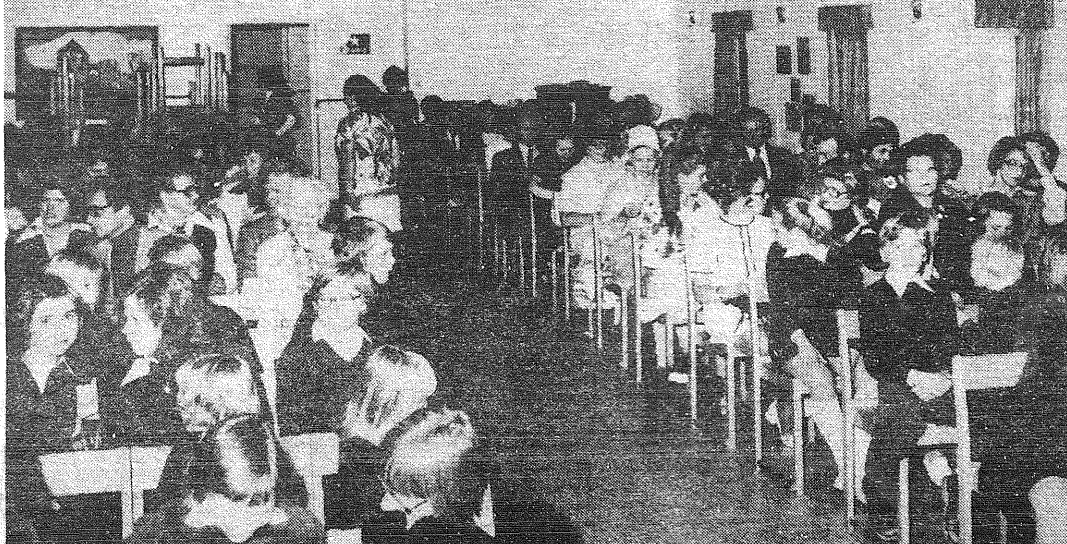
Kooli lõpetasid: Anneli Kuldussaar, Mai-Liis Laurist, Riina Sooruu, Jaan Indrek Laussen, Olev Lilleste, Urmas Allan Milder, Mats Ojaste ja Lennart Sandström.

Parimaks lõpetajaks osutus Urmas Milder ja teiseks paremaks Lennart Sandström, kes said Eesti Komitee poolt annetatud preemia-tena Gustav Suitsu "Kogutud luuletused".

Burås-rektor Gunnar Netterfors hindas kinniste ümbrikega kaht õpilast, kes osutusid headeks tänapäevade tundjaks. Ümbrikud said III kl. õpilane Linda Mägi ja lõpetaja Lennart Sandström.

Aktus lõppes Evald Soomägi lõppsõnaga ja Eesti hünni laulmisega.

Järgem toimus pidulik koosvi-himine õpilasvanemate poolt korraldatud kohviläinas. Lauldi ühis-laulu ja õpilased esitasid vilepilli-lugusid. Ning väljas valitses kau-nis kevadõhtu. (EPL/Mr).

Osavõtjaid Göteborgi algkooli lõpuaktusest Johannebergi, resp. Eesti Algkooli aulad. (Foto Kopler).